

Ob 30-letnici Trinkove smrti

Predvčerajšnjim (torek, 26. junija) je poteklo natančno 30 let, odkar je na svojem domu na Trčmunu umrl Ivan Trinko, najodličnejši sin naše Benečije. »Vsi skupaj delajte za blagor našega ljudstva, branite vero naših očetov, skrbite za ohranitev narodnega jezika in značaja!« Tako je nekje napisal Ivan Trinko in te besede lahko upravičeno smatramo za njegovo oporo.

»Delajte za blagor ljudstva!«, je naročil in pri tem mislil najprej na tiste, ki zavzemajo v javnem življenju kaka predstavniška mesta. S temi besedami pa je gotovo imel v mislih vse ljudi dobre volje. Zlasti Benečijo je bilo treba dvigniti iz kulturne, socialne in gospodarske zaostalosti, saj je znano, da je to pogoj, da se človek izvije iz najrazličnejših spon in da more vsestransko napredovati.

»Branite vero naših očetov!«, se je glasilo drugo priporočilo, ki ga je naš oče dal pred slovesom od tega sveta. Obramba »vere naših očetov« je predstavljala in še vedno predstavlja v naših krajih tudi obrambo slovenske narodne individualnosti in narodne biti, kot nazorno kaže zgodovina naših krajev ob skrajni zahodni narodni in jezikovni meji. Ni šlo torej za Trinka toliko za obrambo vere kot take, čeprav mu je ta kot vzornemu duhovniku bila še kako pri srcu, temveč za obrambo vrednote, katere ohranitev je hkrati trdno jamstvo za narodni obstoj našega ljudstva.

In končno še zadnje priporočilo: »skrbite za ohranitev narodnega jezika in značaja!« Skrbi, da boš ohranil jezik, pa boš ohranil tudi svoj pristni, nepotvorjeni značaj! Tako pravi Ivan Trinko, 30 let po njegovi smrti pa še vedno imamo dan za dnem priložnost ugotoviti ter preveriti, kako so njegove besede koristne, dragocene in vedno veljavne.

V zadnjih treh desetletjih je tudi Trinkova ožja domovina doživela velike, korenite spremembe. Prav gotovo drži, da v Benečiji ni več tako hude revščine, kot je bila še pred 30 leti, vendar nikakor ne moremo trditi, da je razvoj te deželice šel vštric z razvojem drugih krajev v deželi in državi. Kar pa je še najhujše in kar bi celo opravičevalo dvom o kakem resničnem napredku, je dejstvo, da se je Benečija v tem času naravnost porazno izpraznila, tako da je po naših vaseh in dolinah čedalje manj ljudi in torej čedalje manj življenja. Kaj nam pomaga ves blišč sodobne civilizacije, če ni na primer mladine, ki edina predstavlja upanje ter jamstvo za prihodnost?

dalje na 2. strani ■

UPRAVNE VOLITVE OPOZORILE NA STARE VOZLE ITALIJANSKE DEMOKRACIJE

V nedeljo in ponedeljek, 24. in 25. t.m., so bile deželne volitve na Sardiniji ter občinske volitve v 88 občinah, raztresenih po vsem italijanskem državnem ozemlju. Na splošno je pred njimi vladalo pričakovanje, da bodo potrdile izide volitev v evropski parlament, ki so bile le teden dni prej in katerih najvidnejša značilnost je bila v tem, da je KPI uspelo prvič po skoraj 40 letih prehiteti KD.

Okrog 2 milijona udeležencev upravnih volitev pa je pripravilo presenečenje. Komunisti niso ponovili svojega prehiteneja, medtem ko so vse vladne stranke z izjemo socialdemokratske, se pravi demokrščanska, socialistična, republikanska in liberalna, globalno vzeto, vidno napredovale tako v primerjavi z evropskimi kot z lanskimi parlamentarnimi volitvami. V isti primerjavi pa so poleg komunistov občutno nazadovali misovci in radikalci, ki so npr. v sardinskem deželnem svetu ostali brez predstavnika. Sardinska akcijska stranka, ki je dosegla velik volilni uspeh, je seveda vprašanje zase in o njej pišemo posebej.

Nekoliko drugačna pa je slika, če nedeljske in ponedeljkove volilne izide primerjamo z izidi prejšnjih upravnih volitev. S tega vidika so v večji ali manjši meri napredovale stranke KPI, PSI, PRI, PLI, MSI in Proletarska demokracija, rahlo pa so nazadovali demokristjani in socialdemokrati.

V ocenah volilnih izidov zlasti KPI iz razumljivih razlogov poudarja, da je pravilna edinole ali vsaj predvsem primerjava s prejšnjimi upravnimi volitvami. Ali v italijanskem političnem življenju, v katerem pripisujejo volilnim preizkušnjam vseh vrst in stopenj vedno tudi pomen v vsedrjavni politiki, je tako gledanje le nekoliko za lase privlečeno. Povsem umestno se je vsekakor vprašati, zakaj je določeno, in sicer kar precejšnje, število volilcev v teku 7 dni volilo za različne stranke. Odgovori na taka vprašanja so nujno vselej hudo nepopolni. Vsekakor pa ni kdovekako tvegano trditi, da je bil »učinek Berlinguer«, se pravi vpliv njegove nenadne smrti na evropskih volitvah vendarle resni-

nadaljevanje na 2. strani ■

Prodorna zmaga Sardinske akcijske stranke

Na deželnih volitvah na Sardiniji je ponovno dosegla prodorno zmago Sardinska akcijska stranka, ki je izbrala 13,7 odstotka glasov in izvolila v novi deželni svet kar 12 svetovalcev. S tem so se uresničile napovedi političnih opazovalcev in se je še povečal uspeh, ki ga je ta stranka dosegla 17. junija na volitvah za novi evropski parlament. V primerjavi z izidom teh volitev je Sardinska akcijska stranka to nedeljo in ponedeljek napredovala za dober odstotek. S tem je utrdila svoj položaj tretje politične sile na otoku.

Sardinska akcijska stranka je nastala tik po prvi svetovni vojni in se je že takrat zavzemala za avtonomijo, kar ni bilo v skladu ne z ideologijo in prakso liberalne Italije in še manj kasneje fašistične Italije. Voditelji te sardinske stranke so že takrat navezali dobre stike s slovenskimi poslanci v rimskem parlamentu, s katerimi jih je družil boj za narodni obstanek sardinskega in slovenskega ter hrvaškega ljudstva na Primorskem in v Istri. Če Slovenska skupnost v zadnjem času navezuje stike tudi s to stranko, dejansko nadaljuje po smeri in v skladu s prizadevanji naših

primorskih politikov po prvi svetovni vojni. To povezovanje se je na evropskih volitvah izkazalo za uspešno, saj je skupna manjšinska lista izvolila svojega predstavnika v evropski parlament. Sardinska akcijska stranka hoče, je dejal predsednik Columbu — postati os, okrog katere naj se v Italiji zbirajo narodne in jezikovne manjšine.

SESTAVA SARDINSKEGA DEŽELNEGA SVETA

Stranke	Svetovalci 1984	Svetovalci 1979	Razlika
KD	27	32	-5
KPI	24	22	+2
Sardinci	12	3	+9
PSI	8	9	-1
PSDI	4	4	—
PRI/PLI	3	4	-1
MSI	3	4	-1
Radikalci	—	2	-2
Skupno	81	80	

N.B.: V novem deželnem svetu je 81 svetovalcev, medtem ko jih je prej bilo 80.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 1. julija, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Zaklad Sierra Madre«, dramatisirana zgodba; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Nedeljski popoldanski zbornik: Kulturna srečanja, Turistične podobe in letovanja, Glasbeni sporedi in Veseloigra; 18.00 V Bregu nekoč in danes: Marija Petaros: »Na place«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 2. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: Sedma stopnja sreče; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert Simfonikov RTV Ljubljana; 11.25 Zapiski na robu; 12.00 Roman v nadaljevanjih: Ciril Kosmač: »Balada o trobenti in oblaku«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zbor »Slava Klavora« iz Maribora, ki ga vodi Stane Jurgec; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Sprehodi po tržaških predmestjih: (1) »Rocol - Med Gerdoli in Gerdoliči«; 16.00 Plesna ura sede; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 18.00 Monografija; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 3. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: Veter raznaša besede; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Roman v nadaljevanjih: Ciril Kosmač: »Balada o trobenti in oblaku«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Sprehodi po tržaških predmestjih: (2) »Rocol Franja Marušiča«; 15.00 Mladi mladim; 16.10 Naši posnetki v živo; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 18.00 Aleksej Arbutov: »Staromodna komedija«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 4. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.20 Trim za vsakogar; 8.45 Domače živali; 9.15 Iz našega vsakdana; 9.45 Pesniki; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Turina; 11.40 Zapiski na robu; 12.00 Roman v nadaljevanjih: Ciril Kosmač: »Balada o trobenti in oblaku«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zbor »Consortium musicum« iz Ljubljane; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Sprehodi po tržaških predmestjih: (3) »Povojni Rocol«; 16.00 Folklor narodov Jugoslavije; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 18.00 »Poezija slovenskega zapada« - primorski pesniki v analitičnem prikazu Tarasa Kermaunerja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 5. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.20 Turizem; 8.45 Konjček za vsakogar; 9.10 Zdravniški nasveti; 9.40 Črtica; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Roman v nadaljevanjih: Ciril Kosmač: »Balada o trobenti in oblaku«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Sprehodi po tržaških predmestjih: (4) »Pogrebno društvo med Kjadinom in Rocolom«; 16.00 Natečaj slovenskih popevk v začetku stoletja; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 6. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.20 Trim za vsakogar; 8.45 Domače živali; 9.10 Po poteh Ludwiga II., strani iz dnevnika Tatjana Rojc; 9.40 Slovenska poezija skozi stoletja; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert Glasbene matice v Kulturnem domu v Trstu; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Roman v nadaljevanjih: Ciril Kosmač: »Balada o trobenti in oblaku«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenski zbori in vokalne skupine na ploščah: kvartet »Do«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Sprehodi po tržaških predmestjih: (5) »Navzgor in navzdol po Škorklji«; 16.00 Plesna ura sede; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album: nabožna glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 7. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Otroški kotiček; 9.40 Na ekranu; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Trinko ob 120-letnici rojstva; 12.15 Na počitnicah; 13.00 Radijski dnevnik; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Okostnjak v omari; 15.00 Diskorama; 16.00 Po svetu sem in tja; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 18.00 »Toč ali kabaret za pasje dni«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Upravne volitve opozorile...

■ nadaljevanje s 1. strani

čen, čeprav kratkotrajen pojav. V zvezi z nedeljskimi in ponedeljkovimi volitvami pa mnogi govorijo tudi o »učinku prehiteneja«, se pravi o bojazni, ki naj bi se polotila določenega števila volilcev, da ne bi KPI resnično postala prva in s tem v perspektivi tudi vladna politična stranka v Italiji. Pred to možnostjo naj bi si marsikdo po stari navadi »zamašil nos« in oddal svoj glas stranki, ki mu sicer povsem ne diši.

Ta stara navada je bila že večkrat predmet politoloških razprav. Navadno jo uokvirjajo v splošnejši pojav, ki mu pravijo »zavrtost italijanske demokracije«. Italija je edina med razvitimi zahodnimi demokracijami, v kateri je zavrtta normalna politična dialektika, po kateri bi morala biti zamenjava strank na oblasti oziroma v opoziciji na osnovi volilnega konsenza nekaj netravmatičnega, takorekoč fiziološkega. Zamenjava pa se spet in spet zatakne ravno pri KPI, ki je glavna opozicijska stranka. V očeh mnogih italijanskih volilcev, ki bi si sicer želeli sprememb v političnem vodenju države, je namreč njen resnični pristanek na načela parlamentarne demokracije še vedno do neke mere vprašljiv.

Seveda je veliko vprašanje, koliko je to gledanje utemeljeno. Vsekakor pa KPI še zdaleč ni storila, kar bi morala (če je seveda mogla), da bi prepričala dvomljivce o svojih resničnih namelih in naravi. Tako ni npr. nikoli resneje obračunala s svojo preteklostjo, ki je vendarle v očitnem nasprotju s številnimi njenimi današnjimi stališči. V tej zvezi je zgovoren že stavek, s katerim je pokojni Enrico Berlinguer označil domovino realnega socializma ob poljski krizi 1982. Dejal je, da je v SZ oktobrska revolucija zgubila svoj zagon. Ali je hotel s tem reči, da ga je npr. imela za časa

OB 30-LETNICI TRINKOVE SMRTI

■ nadaljevanje s 1. strani

Neglede na takšne razmere mislimo, da lahko vseeno napišemo, kako ni razloga za pesimizem, saj je danes v Benečiji le sorazmerno precej ljudi, ki jemljejo resno pokojnikova priporočila in si odločno prizadevajo, da bi se njegove glavne želje in pričakovanja tudi uresničila. Delajmo torej s še večjo vnemo in odločnostjo po Trinkovih navodilih in s tem bomo najlepše počastili njegov spomin.

A. Natta naslednik E. Berlinguerja

Na seji Centralnega komiteja italijanske komunistične partije je bil za novega glavnega tajnika izvoljen dosedanji predsednik Centralne kontrolne komisije Alessandro Natta. Novi tajnik, ki je nasledil Enrica Berlinguerja, je star 66 let. Doma je iz mesta Imperia v Liguriji. Končal je filozofsko fakulteto na vseučilišču v Pisi in je postal član partije leta 1946. Togliatti ga je poklical v Rim, kjer je od vsega začetka zavzemal vidna mesta v strankinem osrednjem vodstvu.

Stalina? Da se je v KPI ohranil zagon oktobrske revolucije? Kako je treba ta zagon pravzaprav razumeti? Je v skladu s pristankom na politični pluralizem?

—o—

ZA IZBOLJŠANJE ODNOSOV

V Beogradu se je 25. t.m. obnovil poskus za vsaj delno izboljšanje odnosov med Jugoslavijo in Albanijo. Sestali sta se vladni delegaciji iz obeh držav, njun cilj pa je obnovitev odnosov na kulturnem, znanstvenem in vzgojnem polju. Vzdušje na tem sestanku je bilo še precej hladno, kar je razumljiva posledica napetosti, ki je nastala po izbruhu albanskih narodnostnih terjatev na Kosovu leta 1981. Albanci zahtevajo v bistvu republiko, enakovredno ostalim republikam

Mitterand poziva k spravi

Pred sklepom svojega uradnega bivanja v Sovjetski zvezi je francoski predsednik Mitterand obiskal Volgograd (bivši Stalingrad), kjer je tamkajšnjemu županu izročil visoko francosko odlikovanje za zasluge, ki jih to mesto ima v boju proti nacističnemu in fašističnemu okupatorju. Predsednik Mitterand je to priložnost izkoristil za poziv Sovjetski zvezi, naj se spravi s svojimi bivšimi sovražniki. V govoru med podelitvijo odlikovanja mestu, v katerem so se med drugo svetovno vojno bili eni najhujših bojev vseh časov, je dejal, da »se ne smejo pozabiti vojaki, ki so bili na drugi strani« in da je »treba odpraviti nekdanje spore«.

Predsednik Mitterand je sicer označil Nemce in njihove zaveznike med drugo vojno za »nesmiselne žrtve samomorilnih sistemov«, vendar so njegove besede po vsej verjetnosti presenetile Sovjete, ki niso nikdar sklenili sprave s svojimi bivšimi sovražniki in tudi zdaj skoraj dnevno svarijo pred dozdevnim nemškimi revanšizmom. »Ne pozabimo — je dejal Mitterand — vojakov, ki so tedaj bili na drugi strani. S tistimi, ki so preživeli, smo mi sklenili spravo. To so Nemci, Romuni, Italijani in Madžari, katerih sinovi so padli na tej zemlji, daleč od svojih domov, kot nesmiselne žrtve samomorilnih sistemov. Gre za sinove — je zaključil francoski predsednik — plemenitih narodov, ki jim tudi gre mesto pri oblikovanju sveta, kateremu vsi pripadamo. Današnja sprava mora odpraviti nekdanje spore«.

Za poslanca je bil prvič izvoljen leta 1948 in je bil nato potrjen na vseh političnih volitvah. Bil je tesen sodelavec Enrica Berlinguerja, zato pomeni njegova izvolitev za glavnega tajnika nadaljevanje Berlinguerjeve politike. Za Alessandra Natto se je na posvetih, ki sta jih imela člana osrednjega strankinega vodstva, izrekla ogromna večina članov Centralnega komiteja, kar je prišlo tudi do izraza pri glasovanju, saj je bil Natta izvoljen za tajnika z ogromno večino glasov.

PROSTOR MLADIH**Skavti se pripravljajo na skupni tabor**

Pred koncem pouka so tako goriški kot tržaški skavti izdali še zadnji številki svojih glasil. V Gorici je izšla dvojna, 7.-8. številka Planike, v Trstu pa 8. številka Jambora. Oba lista ob člankih, ki poročajo o delovanju organizacije in drugih splošnejših prispevkih, polagata velik pomen na letošnji tretji skavtski »jamboree« - skupni tabor vseh skavtov iz Goriške, Tržaške in Koroške, ki ga Slovenska zašumska skavtska organizacija prireja letos na Koroškem, ob 25-letnici delovanja koroških skavtov.

Letošnji »jamboree« bo v bližini Globasnice, vasi, ki je v preteklih letih že nekajkrat gostovala poletne taborne tržaških skavtov in skavtinj. Tabor se bo začel 16. julija, zaključil pa 30. julija. Vodstvo ima te dni polne roke dela, saj je treba uskladiti in podrobno načrtovati ves program delovanja na taboru. Tema letošnjega tabora bodo skavtski zakoni, ki jih bodo med tabornim življenjem poglobili in praktično zaživeli.

Nekaj dni na »jamboreeju« pa bodo preživeli tudi novinci roverji in popotnice, za katere je vodstvo letos priredilo potovalni tabor. Tokrat bodo hodili po Koroški, njihov tabor pa bo trajal od 11. do 22. julija, sklenil pa se bo, kot smo rekli, v Globasnici.

Tudi najmlajši člani organizacije se pripravljajo na tabor. Tržaški volčiči in verice bodo letos taborili v Rovtah pri Logatcu. Tudi za ta tabor se zaključuje pripravljalni del in tako voditelji kot otroci že nestrpnost pričakujejo, da bodo zaživeli višek skavtskega delovanja, kot ga predstavlja taborno življenje.

SLOVENSKE TRŽAŠKE SKAVTINJE praznujejo 25-letnico ustanovitve in vabijo vse starejše članice in člane na slavnostno večerjo, ki bo v petek, 29. junija, v Društveni gostilni na Proseku. Zbiranje ob 20. uri. Svojo udeležbo najjavite na enem izmed teh naslovov:

Vera Tuta — 299-632

Ivica Švab — 274-995 (popoldanske ure)

Nevija Zerjal — 212-138

Zelo sorodna stališča Italije in Jugoslavije

Odposlanstvo italijanske poslanske komisije za zunanje zadeve je v nedeljo, 24. t.m., zaključilo večdnevni uradni obisk v Jugoslaviji. Voditelj odposlanstva, republikanski poslanec Giorgio La Malfa, je izjavil, da Italija in Jugoslavija imata zelo sorodna stališča do vseh glavnih mednarodnih problemov. Svoj obisk je italijansko odposlanstvo začelo v Beogradu, ga nato nadaljevalo v Zagrebu in v Ljubljani ter ga 24. t.m. popoldne zaključilo na gradiču Zemono pri Vipavi. Predmet pogovorov so bili problemi gospodarskega, političnega in kulturnega sodelovanja med obema državama, pri čemer so se udeleženci pogovo-

PREJELI SMO:**Skupna manjšinska lista izvolila svojega predstavnika v evropski parlament**

»Izidi nedeljskih volitev za evropski parlament na splošno dokazujejo, da se številna predvidevanja niso uresničila. Pri nas v Italiji so na primer manjše stranke s težavo obdržale glasove, nekatere pa so zabeležile tudi izgube, čeprav jim je bilo splošno ozračje pred volitvami naklonjeno. Po drugi strani pa sta ponovno stopili v ospredje pozornosti dve največji stranki, in sicer DC in PCI, ki sta se uveljavili kot dva glavna pola na škodo drugih manjših strank.

Slovenska skupnost se je odločila za povezavo z drugimi političnimi gibanji etničnih manjšin, ker sama zaradi omejevalnega volilnega zakona ni mogla nastopiti z lastnim simbolom, kot je to lahko storila na lanskih parlamentarnih volitvah. Od vsega začetka se je zavedala določenih tveganj odziva volilcev na skoro povsem nov volilni znak, vendar je želela nadaljevati po poti manjšinske solidarnosti, začete leta 1979. Takrat se je koalicija manjšin in avtonomističnih gibanj zelo približala izvolitvi enega zastopnika v evropski parlament. Ta prvi neuspeh je verjetno vplival pri letošnjih volitvah na slovenske volivce, da se niso odzvali vabilu v takšnem obse-

gu kot leta 1979 in glasovali za znak liste »Federalizem - Evropa narodov«, pod katerim je letos nastopala manjšinska koalicija in h kateri je s svojimi kandidati pristopila tudi SSK. Poleg tega je treba upoštevati, da SSK nima takšnega propagandnega aparata in sredstev kot druge stranke, da bi lahko izvedla intenzivno in kapitalno propagando. Tudi tisk, zlasti slovenski, ni posvečal tem volitvam takšne pozornosti, kot jo običajno posveča drugim volitvam. Končno je treba še omeniti, da so leta 1979 za Union Valdôtaine glasovali tudi tržaški independentisti, ki letos niso sodelovali.

Ne glede na vse to Slovenska skupnost izraža posebno zadovoljstvo, da je manjšinska lista, pri kateri je sama aktivno sodelovala, letos končno dosegla svoj glavni cilj, to je izvolitev predstavnika v evropski parlament. Tudi to je za marsikoga eno od »presenečenj« zadnjih evropskih volitev, a za manjšine v Italiji zelo pomembna uveljavitev. Zato naj gre zahvala vsem volilcem, ki so pripomogli k temu uspehu skupne manjšinske liste.«

Deželno tajništvo SSK

Ob odobritvi pomembnega deželnega zakona

Prejšnji teden je bila v deželnem svetu Furlanije - Julijske krajine razprava o zakonskem osnutku št. 115, ki ga je izdelala deželna vlada v namenom, da pospeši gospodarski razvoj manj razvitih območij v naši deželi. Z izglasovanjem tega zakona, ki predstavlja nadaljevanje zakona št. 828, bo deželna vlada potrošila v prihodnjem obdobju 273 milijard lir. Prvotnih 269 milijard lir je naraslo na 273 milijard lir. Te štiri dodatne milijarde pa bodo šle v korist Trsta, Gorice in Furlanske nižine.

Zakon št. 115 je bil odobren z glasovi večinske koalicije, proti so glasovali komunisti, Proletarska demokracija in Furlan-

ske gibanje, medtem ko se je Lista za Trst razdelila: svetovalec Tassinari je glasoval proti, Giuricin in Pellis pa sta se vzdržala, skupaj s svetovalci MSI.

Razprava o tem zakonskem predlogu je bila zelo živahna. Daljši poseg je imel tudi svetovalec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka. Dejal je, da je zakonski osnutek, ki ga je predložila deželna vlada, zelo važen ukrep, ki naj zajezi ekonomsko krizo, ki že vrsto let pesti našo deželo, državo in Evropo. Ta zakon, je poudaril dr. Drago Štoka, bo dal prepotreben zagon ekonomskemu in proizvodnemu sektorju naše dežele. Z odobritvijo tega zakona bo denar razdeljen na vso deželo, v večini pa bo dodeljen industrijskemu sektorju. Mislim, je dejal dr.

dalje na 8. strani ■

—o—

NOV VAL SOVJETSKIH NAPADOV

Iz Afganistana prihajajo poročila o novem valu sovjetskih letalskih napadov na področja, ki jih nadzirajo protikomunistični uporniki. Napadi, usmerjeni na področje Baghlan, kjer je speljana glavna cesta med Kabulom in Sovjetsko zvezo, so se začeli 28. maja in so trajali neprekinjeno tri tedne. Žrtev med civilnim prebivalstvom je bilo najmanj 700, okoli 2 tisoč ljudi pa je zaradi teh napadov zbežalo čez mejo v Pakistan. Sovjetski bombniki so premišljeno napadali naseljena središča. Vse te vesti posredujejo krogi afganistanskega uporniškega gibanja v Pakistanu.

Ob 40-letnici Rižarne

V tem tednu se bomo na Tržaškem spomnili 40-letnice delovanja krematorija v Rižarni. Pod pokroviteljstvom predsednika republike Pertinija prireja Odbor za obrambo vrednot odpornišтва in demokratičnih institucij, ob sodelovanju vseh občin, sindikalnih zvez in drugih organizacij, vrsto spominskih svečanosti.

Organizatorji so ob tej priložnosti pripravili pester in bogat spored. Tako so v torek, 26. junija, otvorili na sedežu »Dopolavoro ferroviario« filatelistično razstavo z naslovom »Filatelija odpornišтва«, pri kateri sodeluje 21 razstavljalcev iz raznih krajev Italije in tudi iz Slovenije. Združenje filatelistov je ob tej priložnosti poskrbelo za posebno spominsko značko, napovedujejo pa tudi izdajo posebne serije znamk o Rižarni.

Veliko pričakovanje je bilo za razstavo del slikarja Lojzeta Spacala v prostorih Avtonomne letovišarske in turistične ustanove na Trgu Unità v Trstu. Dela, na temo odpornišтва, bo umetnik daroval muzeju odpornišтва v Rižarni.

Vsedrjavno združenje bivših deportirancev v nacističnih taboriščih je pripravilo

Fantje izpod Grmade, Dekliški zbor Devin in Otroški zbor iz Štivana priredijo v petek, 29. t.m., ob 21. uri, v prostorih osnovne šole v Devinu

ZAKLJUČNI KONCERT

Vljudno vabljeni!

lo v Verdijevi mali dvorani zanimivo razstavo na temo »Spomin na deportacije - nacistična taborišča«. Tudi ta razstava, po-

dobno kot razstava Spacalovih slik, bo odprta do 7. julija.

Veliko pričakovanje pa vlada za sobotni zasedanji, ki bosta v prostorih Ekonomske fakultete na Trgu Evropa 1. Ob 9. uri se bo začelo pomembno zasedanje, ki ga pripravlja Deželni inštitut za zgodovino osvobodilnega gibanja za Furlanijo-Julijsko krajino. Na zborovanju, ki nosi skupen naslov »Od taborišč za internacijo do Rižarne«, bodo po pozdravih predsednika tržaške pokrajine prof. Marchia, govorili Galliano Fogar na temo »Vojaški položaj v Julijski Benečiji v letih 1941-43«, Božidar Jezernik na temo »Življenje Slovencev v italijanskih taboriščih«, Marino Budicin bo predstavil raziskavo o koncentracijskem

taborišču na Rabu, Liliana Ferrari bo govorila o posegih Svete stolice za jetnike v italijanskih taboriščih. Sledila bo razprava o jutranjih predavanjih. Opoldne bo prof. Elio Apih govoril na temo »Polizeihaftlager v Rižarni«.

Ob 16. uri pa bo v istih prostorih srečanje pripadnikov organizacij in združenj, ki so članice »Demokratske iniciative«, to srečanje prireja Vsedrjavno združenje bivših deportirancev v nacističnih taboriščih.

Sklepna uradna spominska slovesnost bo v nedeljo ob 9. uri v Rižarni. Na slovesnosti bo med drugim govoril Maurice Goldstein, predsednik Mednarodnega odbora za Auschwitz, na mednarodnem srečanju borčevskih organizacij in deportirancev v nacističnih taboriščih, popoldne v Bazovici, pa bo govoril v imenu tujih sorodnih organizacij član madžarskega antifašističnega združenja.

Dve zaslužni ravnateljici odhajata v pokoj

Ob koncu letošnjega šolskega leta stopata v pokoj dve slovenski ravnateljici, prof. Vera Semenčič - Bedendo in prof. Ivana Milič - Antonini, ki sta preko trideset let delovali v prid slovenske šole v zamestvu.

V imenu slovenskih šolnikov naj jima na tem mestu izrečem kratko, a srčno besedo hvala za vse požrtvovalno delovanje na šolskem področju in za vzgajanje slovenskih otrok v našem prostoru. S svojim zglednim in neutrudnim žrtvovanjem sta nam bili nepozabni vzor, saj sta šoli izkazovali veliko ljubezni in truda. Njuno delo ni segalo le v krog šolskih obveznosti, temveč je zajelo tudi pripravo izvenšolskih dejavnosti, prireditev, izletov, pa še se-

stavljanja učbenikov. Da sta med našimi dijaki, starši in profesorji uživali resnično spoštovanje in ugled, sta pokazali tudi zaključni šolski proslavi, ki so ju pripravili bodisi šentjakovski kot tudi nabrežinski nižješolci, ki so se ob tej priliki iskreno zahvalili obema šolnicama. Bil je to trenutek slovesa, ko se je marsikomu utrnila solza, ki je bila izraz navezanosti na človeka, ki je mladi rod iz današnjih dni ter iz prejšnje generacije z ljubeznijo vzgajal in izobraževal. V tem trenutku bo slovenska šola nedvomno občutila veliko praznino, toda upam, da nam bo njun idealizem in njuna ljubezen do mladega človeka v oporo in zgled, da bomo tudi mi vztrajno in pogumno sledili njuni poti.

Majda Cibic

Gregorčičev jubilej v Kobaridu

I.

Letos se spominjamo usaj treh okroglih obletnic v zgodovini slovenskega slovstva, 140-letnice rojstva Simona Gregorčiča in Josipa Jurčiča ter osemdesetletnice rojstva Srečka Kosovela. Gregorčičev jubilej sicer pada na jesenski čas (15. oktobra), a Kobaridci so svojega bližnjega rojaka z Vrsnega proslavili že v nedeljo 17. junija in tako odprli »jubilejno« leto.

Na kar veličastni slovesnosti (skoraj dva tisoč poslušalcev) na kobariškem trgu so zbori iz Drežnice in Branika ter okteta »Simon Gregorčič« in »Nadiža« podali koncert s pretežno Gregorčičevimi pesmimi, vmes pa so najlepše pesnikove stvaritve recitirali domačin Ivan Rutar, tržaški igralec Stane Rastresen in učenka kobariške šole. Udeležence proslave je z izbranimi in ganljivimi besedami pozdravil v imenu beneških rojakov urednik Novega Matajurja Izidor Predan. Objavljamo slavnostni govor, ki ga je imel prof. Tomaž Pavšič.

Dovolite mi, prosim, da se najprej iskreno zahvalim Krajevni skupnosti Kobarid, njenemu odboru za kulturo, ki je spodbudil in pripravil današnjo spominsko slovesnost in mi naklonil čast, da naj na tem lepem in zgodovinskem trgu spregovorim o največjem sinu te deželice, ki jo je sam krstil za »planinski raj«, o pesniku, ki je že za časa svojega življenja postal ljublj-

nec svojega ljudstva, v tistem času še nesvobodnega slovenskega naroda.

Mnogo njegovih jubilejev je že šlo mimo nas, po osvoboditvi smo imeli velike in pomembne proslave, bodisi na Vrsnem ali tu v Kobaridu, Primorci smo ga zlasti še slavili pred štiridesetimi leti, ob njegovi stoletnici, ko so pokale puške in so borci njegove brigade po »doleh in po bregéh« tudi okrog Kobarida in tam za Matajurjem v Beneški Sloveniji »škropili svojo srčno kri«, primorski izseljenci in predvsem Gregorčičevi najbližji rojaki pa so v tistem času v daljni ameriški Argentini priredili veliko proslavo in izdali njegove Poezije. Tudi današnja slovesnost, tako veličastna, nam bo prav gotovo spet približala tistega duhá, ki veje iz njegovih Iskrice domorodnih in vse njegove poezije, prepričan sem, da nam bo dala občutiti tisto srčno in duhovno lepoto, ki jo izžareva njegovo pesniško bogastvo!

Simon Gregorčič je pred stoletnimi leti moral zapustiti Kobarid, kjer se je počutil srečnega ob svojih rojakih, v družbi za narod in kulturo zavzetih prijateljev, razumevajočega predstojnika in »planinske rože«, učiteljice Dragojile.

Po več kot sto letih ostaja še vedno živ spomin na mladega gospoda Šimna, spomin, ki se

je podedoval iz roda v rod. Zanimivo in značilno je, da prav tako gojijo spomin na Simona Gregorčiča tudi Braničani, nekdanji Rihemberčani, ki jih je bil — kljub domotožju po svojih domačih planinah — kmalu vzljubil, da je bilo slovo od njih boleče, a jim je v zahvalo posvetil pristrčno pesem. Sicer pa je tam doli na Vipavskem pred stoddvema letoma tudi doživel izid svojih Poezij, ki so jih bili v dobrih dveh tednih razpečali več kot za polovico naklade, 1100 izvodov! Žal so sedaj že silno redki tisti ljudje, ki se še lahko spominjajo pesnikovega pogreba, ki je bil eno samo zmogoslavje ljubezni in spoštovanja: od goriškega Travnika, ki je le še nekajkrat pozneje pokazal takšno moč slovenstva — zadnjič pred štirimi tedni — pa prek Solkana, Kanala, Volč, do Kobarida, kjer je prav v tisti cerkvi, kjer je deloval v mladih letih, čez noč počivalo njegovo mrtvo srce, ga je spremljala nepregledna množica, ki ga je končno pospremila še na izvoljeno počivališče na »hribčku zelenem ob Soči«. To slovo njegovih rojakov je bilo kot zaobljuba zvestobe njegovim idealom, kot porok za vztrajanje v težkih časih, ki so se šele bližali.

Morda se bo kdo vprašal, kaj nam pomeni pesnik danes, ko je od njegovih časov poteklo na milijone in milijarde ton vodá iz Soče, Nadiže in drugih virov v Sredozemlje, ko se zdi, da se zemlja ali že kar vesolje suče drugače kot nekoč, ko v orwellovskem letu trepetamo pred neprijaznimi napovedmi, ko pa nas vendarle, vsem

TRŽAŠKI ŠKOF BELLOMI NA PASTIRSKIH OBISKIH

Tržaški škof msgr. Bellomi je v soboto, 23. t.m. sklenil pastirski obisk v katinarski župniji. Obisk v tej župniji se je končal z daritvijo maše v spomin na vse rajne farare, ob zaključku pa se mu je v imenu župnije zahvalil katinarski župnik Miklavc.

V tem tednu pa se tržaški škof mudi na pastirskem obisku v Boljuncu. V nedeljo, na praznik vaškega zavetnika sv. Janeza Krstnika, je bila v vasi birma otrok iz Boljunca in Škednja. Med italijansko službo božjo pa je bila birma tudi italijanskih otrok.

Pastirski obisk se bo končal v soboto s srečanjem v Mladinskem domu; veliko pričakovanje pa vlada za škofov obisk v tovarni Velikih motorjev in za srečanje z vaškimi organizacijami v gledališču Prešeren, ki bo nocoj.

PET LET DELOVANJA DRUŠTVA KOLONKOVEC

Prosvetno društvo Kolonkovec je svojo peto obletnico delovanja praznovalo v soboto 23. t.m., z organizacijo že tradicionalnega praznika, ki ga je slabo vreme v soboto le malo prizadelo.

Večer se je začel z nastopom pevskega zbora osnovne šole Marice Gregorič od Sv. Ane, zatem pa so igrali člani ansambla Veseli godci. Dež je prisilil, da je bil nastop dekliškega zbora Slovenski šopek iz Mačkolj v društveni dvorani, slovesni praznični trenutek pa je pomenil tudi prižig kresa.

Letos so na Kolonkovcu prvič poskrbeli za razstavo domačih vin, ki se je udeležilo 9 vinogradnikov. Četudi je vreme nekoliko nagajalo, je praznik vendarle uspel, za kar gre zasluga požrtvovalnim članom društva, ki pridno nadaljujejo dediščino društva Slava, ki je bilo na Kolonkovcu ustanovljeno leta 1885.

skrbem in strahovom navkljub, še vedno ogreva in razsvetljuje zlato sonce, tako tudi danes, in k sreči še ni nastopilo Kosovelovo predvidenje puščobe, žeje in smrti nad mrtvo Evropo!

Cemú nam in kaj nam pomeni Gregorčičev Pastir, njegova Soči, Kmetski hiši, pa Človeka nikar! in mnoge druge?

Vsa njegova poezija, tako skladno naravnana na srčna občutja posameznika, naroda in človeške skupnosti, nam more tudi danes obuditi in vzvaloviti čustva, da nam v pesnikovem sozvočju zabrnijo strune srca v skupnem doživetju narave, v razumevanju življenjskih pretresov, gorja in radosti, duhovne globine in da se ob tem živo zavemo svoje primorske in slovenske zgodovine. Ob tako neposrednem duhovnem stiku, kot ga nam omogočajo tudi takšna spominska slavja, se zdi, kot da njegova poezija znova dobiva tisto orfejevske moč, tisti ogenj, ki je ogreval in oplajal bralce spred sto in več let ali tiste, ki smo v času partizanskih mitingov med vojno, ko smo z neomahljivo vero v prihodnost prebirali njegove verz.

Vsem je znano, kako je bila Gregorčiču zagnana veselje ob Poezijah literarno nazorska oena. Tisti njegovi kritiki, ki so zgolj s hladnega in ozkosrčnega stališča svojih uradnih dogmatičnih naukov ocenjevali njegove »duhovne hčerke«, se pravi pesmi, češ da kvarijo mladino in ubijajo pozitivnega duha, so le še prispevale, da se je širil krog njegovih ljubiteljev. Zaradi po-

Senjam beneške pesmi

Z letošnjo prireditvijo je Senjam beneške pesmi prestopil v drugo desetletje delovanja. Ob tej priložnosti je društvo Rečan z Ljes izdalo tudi posebno brošuro z besedili in podatki o preteklih priredbah Senjama beneške pesmi. Brošura je dragocen pregled o delovanju te pevske in glasbene manifestacije, ki ima važno vlogo pri ustvarjalnosti v Benečiji in Reziji.

Na letošnjem 11. Senjamu je zmagala pesem »Čičica moja« mladih Gabriela Blasutiga in Massima Pagona, na drugo mesto se je uvrstila pesem »Papiga«, besedilo Alda Clodiga je uglasbil Pišček, na tretje mesto pa se je uvrstila pesem »Vsa vas je pijana«, ki jo je pel trio Cernotta, Qualizza, Canalaz. Nagrado za najboljše besedilo je prejela pesem »Zima«, ki jo je napisal Renzo Gariup, za najboljšo glasbo pa je prejela priznanje pesem »Du?« (Kdo?) rezijanskega kantavtorja Rina Chineseja.

Lepo pa so bile sprejete tudi ostale pesmi, ki so jih peli in igrali drugi udeleženci letošnjega Senjama. Skupno so namreč predstavili 13 pesmi, izvajalo pa jih je kar 17 pevcev in en ansambel.

Letošnji Senjam je podprla turistična ustanova, priljubljenost te manifestacije pa je potrdilo tudi številno občinstvo, ki je do zadnjega kotička napolnilo telovadnico na Ljesah.

OBČINSKI PRAZNIK V SOVODNJAH

Občina Sovodnje je letos četrtoč priredila svoj občinski praznik, v spomin na ustanovitev občine.

Slovesnosti so se začele že v soboto, 16. junija, ko so odprli občinsko razstavo vin, višek in sklep teh manifestacij pa sta bila v nedeljo, 24. t.m., ko je bila v Kulturnem

domu v Sovodnjah slavnostna seja občinskega sveta.

Slovesnost se je začela s pevskim pozdravom mešanega zbora Rupa-Peč, ki ga vodi Zdravko Klanjšček. Zatem je predstavništvo združenja VZPI-ANPI poneslo cvetje pred spomenik padlim.

Sledil je slavnostni govor župana Vida Primožiča. Poudaril je pomen upravne avtonomije za obstoj slovenske manjšine, v svojem govoru pa se je tudi spomnil vseh vidnejših dosežkov občinske uprave.

Na nedeljski slovesnosti so izročili občinska priznanja, ki sta ju prejela KD Skala iz Gabrij ob 75-letnici delovanja, mešana zbor Rupa-Peč, ki praznuje 50-letnico delovanja. Posebno priznanje so prejeli časnikar Marko Waltrisch ter še Zorko Debeljak in Lojze Lah.

ZAKLJUČNI KONCERT BARKOVLJANSKEGA ZBORA »M. PERTOT«

Pod geslom »V slogi je moč« je bil v nedeljo, 24. t.m., v prostorih barkovljanskega društva zaključni koncert domačega pevskega zbora »Milan Pertot«.

Zbor, ki je s svojim delovanjem začel šele pred dvema letoma, je z resnimi vajami in marljivim delom pokazal, da je to glavni pogoj za vsako uspešno delo.

V prvem delu je zbor »Milan Pertot«, ki ga vodi Aleksandra Pertot, nastopil z zanimivim sporedom pesmi raznih avtorjev, od Gallusa pa do nekaterih partizanskih pesmi, drugi del pa je bil namenjen priredbam ljudskih pesmi. Tako smo slišali nekaj priredb Milana Pertota, a tudi druge priredbe iz raznih slovenskih dežel.

čenja, njegovi humanistični stih iz pesmi Siromak (danes bi morda rekli proletarec) še pridobivajo na svoji veljavnosti, to so verzi, ki so jih znali na pamet in so jih često ponavljali naši starši in staršev starši ter dedje in babice:

*Za vse je svet dovolj bogat
in srečni vsi bi bili,
ko kruh delil bi z bratom brat
s prav srčnimi čutili!*

Njegova človečanska misel je jasna in prodorna, a če hočete tudi borbena in uporniška.

Že od otroških let je bil Gregorčič spojen s čudovito, nepotvorjeno naravo, znal jo je ceniti kot vir naše življenjske sreče, naše bogastvo in okras, zato pa je bil že zdavnaj pred današnjimi ekologi, naravovarstveniki, sodoben v enakih prizadevanjih in morda nam tudi njegova pesem rešuje Sočo pred nerazsodnimi in prenačelnimi odločitvami tehnokratov.

Tako kot vsakogar izmed nas včasih mučijo dvomi, tudi Gregorčiču ni bilo prizaneseno. Vsi poznamo njegov življenjski položaj in njegovo naravo, ki sta mu še poglobljala brezna negotovosti in duševnih stisk. A naš pesnik, z zasluženim, četudi morda nekoliko preveč sladkim nazivom »Goriški slavček«, se je znal postaviti na značajno stališče, skoraj v skladu z najsodobnejšimi filozofskimi gledanji, ko je vzkliknil: »Usode ni, usoda svoja, to si ti!«

TOMAŽ PAVŠIČ
(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dve novosti na knjižnem trgu

BORIS PAHOR: V LABIRINTU
Slovenska matica, Ljubljana 1984

Trst kot stičišče dveh svetov, Trst v svojem zgodovinskem dogajanju je zdaj zopet pred nami. Duhovna bolečina, ki je Pahorja zajela že od požiga Narodnega doma dalje, nikakor ne more toniti v pozabo. Prehude so bile grozote za našega tržaškega rojaka v času fašizma, v taboriščnem življenju, ob tem pa še žalostna usoda slovenskega človeka v vojnem in povojnem obdobju, ko so si naše ozemlje delili Angloameričani, pojav kominforma, ki je Slovence hudo prizadel, in končno še nastanek ter ukinitve Svobodnega tržaškega ozemlja: ves ta zgodovinski proces je Boris Pahor kot človek živo spremljal in ga kot pisatelj tudi literarno upodobil.

Med vso to mračno zgodovinsko tematiko pa neprestano pronicata klic po ljubezni, ki pisatelja vedno znova preraja in obdaja z nekim življenjskim smislom in ciljem, potem ko je sam doživel strahotno trpljenje, bodisi v taborišču, ali pa po vrnitvi v domači kraj. Ljubezen sama pa v delu nastopa v različnih odtenkih, kaže se nam v pisateljevi navezanosti na dom, na bolno sestro Vidko, ki prav tako občuti vojno trpljenje, a s svojim vztrajnim prenašanjem bolezenskih muk prerašča v pravo junakinjo; po drugi strani pa je v pisateljevi zavesti nenehno prisoten lik eksistencialistične junakinje Arlette, ki je čustveno tesno navezana na pisatelja že iz časa njegovega bivanja v Franciji, a sama premalo odločna, da bi sledila svojemu notranjemu klicu. Ob tej Francozinji, ki živi v svetu Sartrovih del, pa se pred našimi očmi razgrinja še cela galerija ženskih figur, ki so nam bolj ali manj znane iz prejšnjih Pahorjevih romanov: tak primer nam predstavlja Mija, ki pisatelja docela prerodi, ob njej si je zaželel, da »bi bilo poletje čim daljše, da se ne bi nikoli odrekel njeni bližini«, obenem pa mu nudi trdno oporo, vlije mu moči in poguma v tem bolečem zgodovinskem trenutku.

Boris Pahor se tudi v tem obsežnem delu nikakor ne more ločiti od Trsta in njegovih ljudi, pa naj se spreha po kraški planoti ali po mestnem središču, le tu pa tam ga spomini popeljejo v francosko okolje, v taboriščni svet, a to mu pomeni le bežni odmik od trenutnega dogajanja. Trst je v njem močno zakoreninjen, skratka predstavlja del njegove osebnosti. In tako, s tem svojim umetniškim romanom »V labirintu« stopa Boris Pahor kot pričevalec in pripovednik zopet v središče enotnega kulturno-literarnega prostora, katerega bistvena sooblikovalka je tudi naša zamejska stvarnost.

EDVARD KOCBEK: PEŠČENA URA
Slovenska matica, Ljubljana 1984

Kocbekov odnos do sveta, do domovine in do družine, njegova navezanost na prijatelja, to je bežen pogled, ki ga človek dobi ob branju njegovih pisem, naslovljenih Borisu Pahorju, kateremu gre tudi zasluga, da je Kocbekova umetniška beseda v pisemski obliki doživela knjižno izdajo. Branje te osebne kratke proze pa vendar skriva v sebi resnično bogastvo, osvetljuje nam marsikatero težavo, na katere je Kocbek naletel pri svojih leposlovnih delih, ko so mu založbe v matični domovini odrekle naklonjenost in sodelovanje. Vzrok temu, kot znano, je treba iska-

ti v Kocbekovi ideološki pripadnosti krščanskim socialistom in pa opisovanju resničnih medvojnih dogajanj, katerim je bil pisatelj osebno priča kot vnet partizanski bojevnik in pristaš Osobodilne fronte. Ta odklon je v njem povzročil hudo notranjo stisko in razočaranje. Bolečina pa se je še bolj zarila v njegovo dušo in telo ob hčerkinini bolezni, a v tem hudem trenutku je našel oporo v ženini bližini in v družinskem krogu sploh, pri ožjih prijateljih in pri Bogu. Svoje trpljenje, svojo bivanjsko bol je tako prežil v kratko pisemsko prozo, ki nam odkriva svet, kateremu je pisatelj ostal vdan do zadnjega trenutka, obenem pa osvetljuje marsikaj njegovega literarnega opusa.

Majda Čibic

—o—

Nagradni natečaj Mohorjeve v Celovcu

Mohorjeva družba v Celovcu je v maju razpisala nagradni natečaj za biografski roman o kakšni znameniti osebnosti iz koroške slovenske zgodovine. Po pravilniku pisatelj ni vezan na časovne omejitve in lahko izbira protagonista od najzgodnejših junakov slovenske zgodovine do oblikovalcev sodobne koroške zgodovine.

Delo naj ne bi obsegalo manj kot 80 strani in naj ne bi presegalo 150 tipkanih strani. Tri izvode tipkopisa naj pisatelji pošljejo na naslov Mohorjeve družbe v Celovcu do konca leta 1985. Besedilo na naj označuje šifra, ime in naslov avtorja pa naj spremljata tekst v zalepljeni kuverti pod isto šifro.

Nagrada je samo ena in znaša 25.000 šilingov. Delo bo seveda objavljeno v knjigi. Založba si tudi pridružuje pravico, da uvrsti v prihodnje izdaje tudi nenagrajena besedila. Avtorjem teh del bodo dali običajni avtorski honorar.

Za izid natečaja pa bomo zvedeli ob slovesni razglasitvi, ki bo ob Prešernovem dnevu, 8. februarja 1986.

Zora Piščanc: Most čez ocean

Pred kratkim je izšla v Gorici nova knjiga Zore Piščanc, in sicer povest »Most čez ocean«. Delo je izšlo v samozaložbi, kar bi kazalo, da je noben založnik ni mogel ali hotel vključiti med svoje knjižne zbirke, kar je vsekakor precej čudno.

Povest govori o primorski povojni emigraciji. Življenjske dogodivščine Tineta in Jelke nas popeljeta od dramatičnega bega čez mejo do potovanja čez Atlantik v New York. Tu spoznata težave pri vključevanju v novo življenje, bivanje v črnski mestni četrti, težave pri zaposlitvi in delu ter življenje slovenske izseljeniške skupine v tem mestu. Po rojstvu sina Štefana se starša odločita za življenje v Clevelandu, kjer je veliko Slovencev.

Avtorica nas spet popelje v svet slovenskih in drugih izseljencev. Novonaseljenci, povečini Primorci, si ustanovijo svoje društvo, ki s pridnim delom vseh raste in uspeva. Družinska zgodba Tineta in Jelke se obogati z novimi doživljaji,

»SLOVENSKI AMERIŠKI INŠTITUT«
ŽIVAHNO DELUJE

Meseca maja letos je znani Slovenski ameriški inštitut (Slovenian Research Center of America), ki ga vodi dr. Edi Gobec, profesor za sociologijo in antropologijo na Kent State University, priredil v mestu Christolm v zvezni državi Minnesota razstavo o slovenski dediščini in doprinosu svetu. Organizator je poskrbel tudi za predavanje na temo: 150 let slovenskega doprinosu Minnesoti. Na univerzi pa so podelili že 11. študijsko nagrado za najbolj uspešen študij slovenskega jezika.

Vodja omenjenega inštituta, prof. Edi Gobec, zbira že nad 30 let gradivo o kulturni dediščini, ki so jo slovenski ljudje najrazličnejših poklicev prispevali svetu, še zlasti Ameriki. V kratkem bo organiziral tudi manjšo razstavo in predavanja o slovenski kulturni dediščini, ki bo v Kanadi.

Ta čas pa ga najbolj zaposluje delo pri sestavljanju knjige o pomembnih ameriških Slovencih, katere gradivo je zbrano. Knjiga bo izšla v založbi omenjenega inštituta v doglednem času.

Največji podvig, ki ga je Slovenski ameriški inštitut pod vodstvom dr. Gobca doslej pripravil, pa je zajetna knjiga v angleščini z naslovom Slovenian Heritage I tj. slovenska dediščina prvi del, ki je izšla leta 1980 in doživela že tretji natis. Ta je tudi že na tem, da bo pošel.

To pa ni niti nekaj nenavadnega, saj je v njej zbranega toliko slikovnega gradiva, pričevanj o izredno bogatem kulturnem delu, gospodarskih in podjetniških uspehih, pa vse do uveljavljanja slovenskih ljudi pri filmu, slovenskih deklet na lepotnih tekmovanjih, slike iz uprizorjenih iger, oper, operet, delo slovenskih ljudi pri gradnji cerkva, misijonarjenju med indijanskim prebivalstvom, slovenskih generalih in admiralih v ameriški vojski ter še in še.

Omenjena knjiga nam prikaže uspehe slovenskih ljudi po vsem svetu. Slovenskega porekla je bil npr. ugledni nemški kancler po imenu Caprivi (Kopriva), ki je prevzel vladu po Bismarcku. Slovenskega porekla je bil zadnji predvojni avstrijski kancler dr. Schuschnigg (Sušnik), ki se je tega tudi zavedal. Po materi je Slovenec eden najpomembnejših avstronomskih dramatikov sedanjega časa znani Peter Handke iz Gredinje na Koroškem. Ko ga je mati prvič peljala k brivcu, da bi se ostrigel, še ni znal niti besede nemško. Tako je sam izjavil.

zlasti z gradnjo lastnega doma. Ko si Tine nekoliko opomore, se odloči za obisk bolne matere doma. Domovina ga sprejme precej hladno, tako da po povratku v Ameriko ne čuti več takšnega domotožja kot prej. Z njim gre v Ameriko tudi tašča, ki ob srečanju s hčerjo in njeno družino ponovno srečno zaživi.

Starša sta znala posredovati sinu Štefanu in hčeri Sonji navezanost na slovensko zemljo. Posebno Štefan, ki o sebi pravi, da bo postal slikar, kaže veliko zanimanja, ko mu mama pripoveduje o domovini. Povest se konča s prizorom, ko mladi likovnik ob pomoči svojih dveh prijateljev nariše na hišno pročelje most, ki idealno družijo Ameriko s Slovenijo.

Lahko rečemo, da je povest zanimiva. Opozarja nas med drugim na temo, ki jo naši pisatelji premalo obravnavajo, a bi zaslužila, da bi se je lotilo še marsikatero drugo pero.

M. T.

Sodobno kmetijstvo

Sadovnjaki čez poletje

Skrb vsakega sadjarja mora biti vestno škropljenje in redno pobiranje gnilih plodov v nasadih pred dozorevanjem, še posebno tam, kjer prevladujejo sorte, ki so podvržene moniliji. Nagnite sadove je treba globoko zakopati v zemljo, da se onemogoči širjenje gnilobe.

Med zaščitne ukrepe uvrščamo tudi boj proti voluharju in divjadi, še posebno, če nasadi niso ograjeni. Čeprav nasade škropimo jeseni oziroma spomladi z endrinom, je nujno, da voluharja preganjamo med letom s pastmi, fostoksin tabletami in z zastrupljenimi vabami. Tablete dajemo v žive voluharjeve rove, ki jih potem zapremo. Razkroj tablete povzroči zastrupitev živali. Pasti in korenček, namazan s fosfin pasto, postavimo pred ali v rove. Da je rov živ, ugotovimo tako, da najdene rove odpremo, naslednji dan pa kontroliramo. Rovi, ki jih je voluhar čez noč odprl, ker ga moti preprih, so živi; rovi, ki so ostali odprti, pa so zapuščeni. Tablete in pasti nastavljamo samo pred žive rove. Primerne so tudi zastrupljena pšenična zrnca, razvrščena po nasadu. Ptice obvarujemo pred zastrupitvijo tako, da zrnca vlagamo v votlo opeko, na za rove in ptiče nedostopna mesta.

Srnjad s smukanjem mladih poganjkov onemogoča redno rast sadnega drevja, ki ga pred njo zavarujemo z ograjo, če pa te ni, si pomagamo z odvrtači, ki odganjajo srnjad neprijetnim vonjem.

Zanemariti ne smemo poletnega gnojenja oziroma dognojevanja, ki ga moramo

opraviti čimprej, in sicer v starejših nasadih celotno površino, v mlajših pa dognojemo le drevesne kolobarje oziroma pasove. Posebno dognojemo šibko rasla ali pa drevesa, preobložena s plodovi, ki rabijo več hrane.

Dognojemo le 1/3 celotne doze dušikovega gnojila. Za dognojevanje uporabljamo nitromonkal ali ureo, ki jo dodajamo zaščitnim sredstvom v enodstotni koncentraciji in nato škropimo na list. Izogibajmo se sredstvom, ki vsebujejo žveplo. Gnojenje z ureo prek listja je priporočljivo posebno v suhih obdobjih, ko korenine ne morejo črpati hranljivih snovi iz zemlje ali v primeru naravnih nezdod, toče, burje, ko je listje in lubje ranjeno in tako ranjeno drevo absorbira hranljive snovi skozi poškodovane nadzemne dele. Dobro je škropiti tudi s foliarnimi gnojili, ki vsebujejo poleg dušika, fosfora in kalija še sklop najpotrebnejših mikroelementov, posebno v primeru naravnih nezdod ali če so prisotni znaki pomanjkanja katerega od mikroelementov.

Mlade sadovnjake do štirih let je treba obdelovati, in sicer spomladi nekoliko globlje, med letom pa plitveje. V starejših zatavljenih sadovnjakih kosimo 3 do 4-krat in s senom zastiramo drevesne kolobarje. Koščičarji so za herbicide dokaj občutljivi in moramo paziti na vrsto herbicida in koncentracijo. Z njimi pa zmanjšamo možnost okužbe s škrlupom, ki ima idealne pogoje za razvoj v visoki, rosnii travi.

Letno izoblikovanje drevesnih krošenj je zelo pomembno, ker si tako olajšamo in skrajšamo delo pozimi, ko nam mraz onemogoča zimsko rez. Pinciranje pride v poštev pri mladem drevju, kjer se krošnja še formira. Mladice moramo odstraniti pravočasno, to je ko dosežejo 10 cm dolžine, da ne porabijo preveč hranljivih snovi za svojo rast. Odstranjujemo predvsem konkurenčne mladice na koncih vej, vse odvečne mladike, ki nimajo ugodne lege za formiranje rodnelesa, vse navpično rastoče mladice, iz katerih se razvijajo vodeni poganjki, ki rastejo v notranjost krošnje. S pravočasno rezjo dosežemo, da se hranljive snovi porabijo za formiranje lepega in močnega ogrodja, ki bo lahko nosilo obilne pridelke. **Z. T.**

—o—

MILIJON IN POL ZA SVOBODNO ŠOLO

V Parizu je bila 24. t.m. manifestacija, ki se je udeležila velikanska množica. Računajo, da se je v francoski prestolnici zbralo milijon in pol ljudi, ki so dali duška svojemu nasprotovanju zakonu o reformi zasebne šole. Gre za manifestacijo, ki jo je priredil poseben odbor, kateri se zavzema za svobodo pouka. Iz vse države so v prestolnico prišli številni demonstranti, saj računajo, da je pripeljalo v Pariz 150 posebnih vlakov, 6.000 avtobusov ter na tisoče in tisoče osebnih avtomobilov. Demonstranti so šli v sprevodu po pariških ulicah in nosili transparente z napisi v podporo zasebnim šolam, češ da v svobodni državi mora biti pouk svoboden. Tolikšne množice francoska prestolnica ni videla od leta 1936. Demonstracije so podprli tudi francoski katoliški škofje.

LIPA - drevo življenja

OOOO JOŽKO ŠAVLI OOOOOOOOOOOOOOOOO 9 OOOOO

Lipa je bila deležna veskozi visokega spoštovanja ne le pri kmetu, temveč tudi pri plemstvu in meščanstvu. Tudi ta okoliščina kaže, da je ista ideologija pri zgodovinarjih narekovala povsem umetno in nesresnično ločevanje slovenske družbe na »tujega« plemiča in meščana ter na »slovenskega« kmeta, katerega naj bi hejslovanstvo po tisoč letih suženjstva in podložništva dokončno odrešilo hlapčevskih spon. Znamenita lipa v Ljubljani, o kateri poje toliko ljudskih pesmi, je bila posekana leta 1638, kot piše Valvasor. 88) Staro pripovedko o tej lipi in povodnem možu je Prešeren upodobil tudi v znani pesmi.

Zbori in pravde pod lipo so bili del starega državnega prava Karantanije, ki ga celo sami zgodovinski viri nazivajo kot »*institutio sclavenica*« (slovensko pravo) ali tudi kot »*consuetudo sclavorum*« (slovenska navada). 89) Imeli so izrazit značaj ljudskega prava, kakor je bilo na političnem polju že ustoličevanje. Ljudski zbori so po različnih slovenskih deželah imeli različna imena, največkrat »veča«, na Primorskem »sosednja«, na Štajerskem »sosečka«. Ohranili so se kot polnopravni ljudski parlament v 16. stol., ko so jih postopoma podredili deželni sodiščem.

Župani pa so obdržali svojo vlogo vse do konca fevdalne ureditve leta 1848, ko so postali, brez poprejšnje oblasti, navadni uradniki države. Znaki županove oblasti (in signije) so bili: stolec, sodna palica ter mošnja z listinami in pečatniki. 90) Pri sodbah so glasove v prid ene ali druge stranke zarezovali na posebno palico, na roš (rovaš).

V Slovenski Benečiji, ki je več stoletij spadala pod Beneško republiko in uživala obsežno samoupravo kakor poprej pod patriarhi, z namenom varovati mejo nasproti avstrijskim deželam, so se znameniti zbori pod lipo ohranili do prenehanja omenjene republike (1797) in še čez. Ker so beneško-slovenski zbori pod lipo najdalj časa ohranili svojo pravno veljavo, zaslužijo, da jih nadrobneje opišemo.

Zbor hišnih gospodarjev se je v Slovenski Benečiji imenoval »sosednja«, ohranjen v istem pomenu tudi na bližnjem Tolminskem. 91) Beneškoslovenskim soslednjam so načelovali župani, katerim so po domače rekli dekani ali sindiki.

Vse beneškoslovenske soslednje so se združevale v dve veliki županiji, ki sta jima predsedovala velika župana oz. velika dekana. Velika županija se je imenovala tudi »banka«, po kamenti mizi pod lipo, pod katero je zborovala.

Vsa beneškoslovenska samouprava je obsegala vzhodne predele deželice, ki so se zaokrožali v dvoje sodolin. Sodoline gornje Nadiže, skupno 21 sosednj, so tvorile Landarsko banko, ki je zadnje čase zborovala v Bjačah in zatem v Tarčentu. Sodoline Št. Lenarta, skupno 15 sosednj, pa so spadale v Mjersko banko, ki se je sestajala v Dolenji Mjersi. Tu se je še do našega stoletja ohranila lipa. Skupna soslednja obeh bank se je vršila »pod stoletnimi lipami« pri Sv. Kvirinu ob Nadiži, 92) kjer se stekajo sodoline ene in druge banke.

Najstarejši ohranjen zapisnik o veliki soslednji je iz leta 1401 93) tj. še iz časa, ko je Slov. Benečija spadala tudi v svetnem pogledu pod patriarhe v Ogleju. Zapisnik se nanaša na pravdo, ki se je vršila v Landarju po stari navadi »pod lipo«.

Obe banki sta imeli pravico soditi v civilnih in kazenskih zadevah. Sodbe pa je izrekala dvanajstja županov vpričo zastopnika gosposke, ki pa se v same obravnave ni smel vmešavati. 94)

Po propadu Beneške republike so Francozi v času njih zasedbe odpravili soslednje, ker se niso ujemale z njihovo ustavo, več lip pa tudi posekali. 95) Od kamnitih bank se je bila ena ohranila do danes. Po hribovskih krajih Slov. Benečije so se soslednje obdržale do 1850 in še dalj, četudi brez privoljenja gosposke. 96)

V navadi pa so bile tudi v zahodni Slov. Benečiji, ki sicer ni imela posebne samouprave. Kot izhaja iz starih zapisov, 97) pa so se zbirali vaški gospodarji v soslednje tudi v bližnjih pofurlanjenih Ronkih pod Fojdo (Faedis).

Na Koroškem se zbori in pravde pod lipo omenjajo že v 13. stol. Po slovenskih deželah pa so ohranjene številne stare li-

K. N.:

Stare vaške navade ob raznih prilikah

Nadaljujemo z objavljanim sestavkom, ki so jih pripravili dijaki višje srednje šole v Gorici v okviru posebne raziskave. Dnaes je na vrsti sestavek, ki ga je pripravila dijakinja K.N. (Ured.)

I.

Vasici Rupa in Peč spadata med starejša naselja goriške okolice. Stare vaške navade so bile tu različne in veliko teh se je še dandanes ohranilo.

Prvi praznik v letu je NOVO LETO. Nekoč so novoletne praznike preživeli po družinah. Na Silvestrov večer se je zbrala cela družina. Molili so, peli in včasih tudi igrali tombolo. Naj omenim tudi, da nekoč ni bilo televizije, zato se je tudi po družinah veliko več bralo kot dandanes. Oče je vzel v roke knjigo, ki je po navadi bila iz zbirke Mohorjeve družbe, in bral celi družini. Opolnoči so fantje začeli s pritrkovanjem, drugo jutro pa je bila maša.

Po maši so hodili otroci in fantje voščevati po hišah. Otroci so nosili s seboj košare, v katere jim je gospodinja nasula lešnikov in orehov ali hlepček sladkega kruha.

Še pred prvo svetovno vojno je obstajala navada, da so na dan Novega leta hodili fantje v skupinah od hiše do hiše; eden je držal v rokah raklo, to je na enem koncu ošiljena palica, na katero so pridobili zelnato glavo. V vsako hišo so vrgli po en list zelja in od gospodinje zahtevali plačilo.

Kosilo je bilo na ta dan malo boljše kot

po navadi. Ob takih prilikah so doma zaklali staro kokoš in naredili juho z domačimi rezanci in mesom.

PUST so začeli praznovati že na mastni četrtek, to je v četrtek pred pustnim torkom. Tega dne so gospodinje pripravile razne dobrote in sicer: prašičje jedi in tipične slaščice, cvrte na svinjski masti, kot so npr. stravbe in fritule.

Na pustni torek je pripravila gospodinja za kosilo repo, v kateri se je kuhala prašičji rep ali jezik. Skupina mladih je na ta dan hodila od hiše do hiše s harmoniko. Iz Mirna je v vas prišla godba na pihala. Ljudje so jim dajali klobase, jajca in slaščice. Zvečer so se vsi skupaj zbrali v vaški gostilni ter plesali in jedli do enajste ure zvečer. Ob tej uri so se oglasili zvonovi, gostilna se je tedaj počasi spraznila, saj se je od tedaj naprej začel strog post.

SV. JOŽEFA se je praznovalo 19. marca. Ta praznik je bil še precej važen, saj so na ta dan ljudje pozabili na postni čas. Navada je bila, da se je tega dne skupina mladih zbrala in šla peš ali s kolesi do Petočelj (to je naselje med Sovodnjami in Zdravščinami). Ustavili so se na kakšnem travniku in pokusili novo domačo salamo, zatem pa so se veselili ob glasbi.

Z OLJČNO NEDELJO se začne VELIKI TEDEN. Ta teden je bilo vedno veliko dela. Doma so pleskali hiše z apnom in čistili dvorišča. Ta teden je bila tudi velika spoved, ki so se je udeležili vsi vaščani.

Na Veliki četrtek je bila že zgodaj zjutraj maša, pri kateri so nesli Najsvetejše

v božji grob. Moški na Veliki četrtek in Veliki petek niso smeli na polje. Na Veliki četrtek pa so otroci končali prej pouk. Hitro so zdrveli domov ter vsi veseli vzeli verigo, ki je bila na ognjišču in so jo drsali gor in dol po vaški cesti, dokler se ni svetila. Na koncu pa so se ustavili pri vaškem »p'ču« in tu oprali verige. Dobro so morali očistiti tudi bakrene kotle. Hodili so na Vipavo in jih čistili, dokler se niso svetili kot luč.

Na Veliko soboto je bila maša že zgodaj zjutraj. Ob 9. uri so zvonovi zopet zazvonili in oznanjevali Kristusovo vstajenje. Ko so ljudje zaslišali zvonove, so se pokrižali, zmolili, si hitro umili roke in obrab v koritu pred hišo ali v Vipavi. Stari dedje so pri tem pravili, da jih tako Bog opere vseh grehov. Na Veliko soboto je prvi maši sledila blagoslovitev ognja. Ogenj je nosil cerkovnik, pozneje pa strežniki od hiše do hiše, tako da je z njim gospodinja zakurila.

Na ta dan so gospodinje spekle gubance in maslen kruh, moški pa so kuhali pršut. Naj omenim tudi velikonočno jed, ki je bila v naših krajih tipična in to je fulja.

(Dalje)

—o—

OB ODOBRTVI POMEMBNEGA DEŽELNEGA ZAKONA

■ nadaljevanje s 3. strani

Štoka, da pri tem pozabljam na trgovino in obrt. Pomisliti moramo predvsem na Trst in Gorico, ki sta bili zelo prizadeti, ko so stopile v veljavo jugoslovanske omejitve glede prehoda meje. Deželna vlada se bo morala čimprej spoprijeti s tem problemom in najti primerno rešitev za ekonomski preporod Trsta in Gorice.

pe vse do danes in pričajo o nekdanjih ljudskih zborih. V Prešernovi rojstni vasi Vrba so pod lipo še ohranjeni kamni kot preprosti sedeži za vaške gospodarje. Pod lipo so zborovali tudi na Bledu. Lipe s kamnito mizo so imeli tudi po kočevskih vaseh. V Istri so sicer zborovali v loži (tj. lopi), kakršna se nam je ohranila v Moščenicah, toda v njeni bližini se nahaja lipa in pod njo kamnita miza. 98) Izredno lepa lipa je ohranjena v Nemškem Rutu na Primorskem in tudi pod to so kamni za vaške gospodarje. Pod njo je vaški rihtar razsojal spore med vaščani. Meč, ki je bil znak njegove oblasti, je shranjen sedaj v Tolminskem muzeju. 99)

Posebno vrsto stare demokratične ureditve pri Slovencih predstavlja tudi gorska pravda ali gorski zbor, 100) kot so imenovali zborovanje viničarjev ter posestnikov vinogradov. Dognano je, da so se Slovenci že od nekdanj baviли z gojenjem trte, česar baravski naseljenci po slovenskih deželah niso poznali. Dejstvo, ki prav tako govori v prid avtohtonosti Slovencev. Če bi se bili vinogradništva naučili od »staroselcev«, zakaj se ga potem niso tudi Avari, pa Langobardi in, kot omenjeno, Bavarci.

Najstarejša zgodovinska omemba gorskega zbora je shod viničarjev pri cerkvi v Slovenski Bistrici leta 1240, na katerem so slovesno potrdili najemniško pogodbo z vsemi pravicami in obvezami s kartuzijanskimi samostanom v Žičah. Kasneje so bile viničarske navade zajete v »Gorske

bukve« ali »Gorski zakon« (Bergrechtsordnung), ki ga je Štajercem potrdil že češki kralj Otakar II., ko je bil njih vojvoda (1260-79). Kranjska in Istra pa sta ga dobili leta 1584. Gorski zbori so se ohranili v svoji pravni veljavi dalj kot ljudski zbori in pravde, vse do 1848.

Gorski gospod, zastopnik gosposke, pod katero so spadali vinogradi, je enkrat, dvakrat, po potrebi tudi trikrat na leto sklical mejaše tj. posestnike vinogradov (meščane, kmete, graščake) ter sogornike (najemnike vinogradov) na gorski zbor, ki se je vršil navadno pod lipo ali pa v kaki cerkvi. Izmed njih je izbral zaprisežene prisednike, navadno dvanajst po številu.

Njim na čelu je bil »gorski župan«, imenovan tudi rihtar. Ob njem pa kot najuglednejši prisednik »gorski mojster«, ki je imel dolžnost skrbeti za red v vinogradih tj. paziti, da so se popravljale poti in meje ter vinogradi redno obdelovali; da živina v njih ni delala škode ipd.

Na gorski pravdi oz. zboru so pod predsedstvom gorskega župana obravnavali sporne zadeve, kaznovali prestopke, se posvetovali in sklepali o vseh stvareh, potrebnih za dober potek in napredek vinogradništva.

Najvažnejša določila o dajatvah sogornikov v vinu in denarju tj. o »gorščini« ali »gorni« so zapisana v Gorskih bukvah. Kdor je z gorščino zaostal za tri leta, mu je lahko gorski gospod odtegnil dedni zakup vinograda, vendar šele po spoznanju mejašev, da je takšno dejanje upravičeno.

Lipa, pod katero so se shajali tako vaški kot gorski zbori, nastopa v tem primeru kot »sodno drevo«, katerega pojav se v tem

kot v drugih primerih pokaže že v poganskih časih kot nadnaravni simbol. 101) Priča pa, da se je pravica že v davnih predkrščanskih časih delila v imenu nadnaravnega, božjega, pod prevlado krščanstva v imenu Boga. Kot mistično drevo življenja in sodno drevo priča tudi lipa o bistvenih božjih lastnosti ves srednji vek, kot so Resnica, Pravica ali Življenje.

(dalje prihodnjič)

88) J. Carpenter v Letopisu Matice Slovenske 1878, str. 59

89) J. Gruden, itm., str. 20, 43

J. Mal, Slovenska Karantanija in srednjeveška nemška država, Razprave SAZU, Ljubljana 1953, str. 118

90) J. Gruden, itm., str. 41

Včasih tudi drugi predmeti, tako skrinjica za listine in pečate in drugo. Prim. S. Vilfan v Narodopisju Slovencev, Ljubljana 1944, str. 243

91) J. Šavli, Sosednja — prastari ljudski zbor, v Glasu Korotana, Dunaj 1971, str. 5-10

92) C. Podrecca, Slavia Italiana, Čedad 1884, str. 40 (ponatis, Trst 1977)

93) S. Rutar, Beneška Slovenija, Ljubljana 1899, str. 144

94) J. Gruden, itm., str. 49

95) S. Rutar, itm., str. 167

96) C. Podrecca, itm., str. 46

97) S. Rutar, itm., str. 145-6

98) S. Vilfan, »Očrt slovenskega pravnega narodopisja« (Narodopisje Slovencev, I), Ljubljana 1944, str. 242

99) Krajevni leksikon Slovenije I, Ljubljana 1968, str. 419

100) J. Gruden, itm., str. 60-9

101) D. Forstner, itm., str. 150